

Bulányi György

Mind tolvajok és rablók

Készítsétek az Úr útját! Valamikor meghallottam ezt a felhívást, s azóta másra sincs kedvem, mint készíteni az Úr útját. Egyet tudok: azt, hogy *mindig így volt e világi élet: Egyszer fázott, s másszor láanggal égett.* S akitől idézem most e két sort, Vörösmartynktól, ő is biztatta a cigányt: *Húzd, ki tudja meddig húzhatod...* Más szóval: ő is igyekezett készíteni az Úr útját. Nem vagyunk egyedül: Izajás, Keresztelő János, Vörösmarty nyomában ti is, én is az Úr útját szeretnők készíteni.

Mai kérdésem csak az, hogy mi lesz ezekből az útkészítési szándékokból. Pontosabban: mennyi valósulhat meg e jó szándékainkból? S mindjárt felelek is kérdésekre: Egyelőre csak annyi, hogy békesség támad a szívünkben. A nagy világ olyan, amilyenné teszi azt a hat és fél milliárd ember egyenként s a maga összességében, aki lakja Földünket. De ezenfelül vagy belül van még a mi magánvilágunk is, amely felett úgy-ahogy hatalmunk van. A magunk világa. Például Jézus magánvilága is, aki úgy gondolja, hogy holnapra megfordítja az egész világot, s élete végén a maga belső békéjével tudja mondani a kereszten: *Atyám, kezedben ajánlom lelkemet.* S ez az ő magánbékességének a hangja. S például a magamé, aki álmodtam minden féléket, s rá kellett jönnöm, hogy egész életemmel nem tudok többet csinálni, mint a magam békéjét. Legalábbis örülnék, ha azt sikerülne.

Mindez így rendben is volna, de a mai napon illik Bemerítő Jánosról beszélni, aki az Írás szerint elkiáltotta magát: *Készítsétek az Úr útját!* Halálra éretten béke volt-e az ő szívében is? Aligha, mert írva van, hogy Heródes börtönébe kerülve mintha megbotránkozott volna Jézusban, akit János maga mutatott be Izraelnek olyanként, mint aki majd rendbe teszi a dolgokat. Ha Jézus rendbe tenné a világ dolgait, akkor hogyan lehet a Jézus útját készítő János Heródes börtönében? Magam valamelyest már megtakarítottam a magam számára ezt a kérdést, mert tudom, amit a Bemerítő még nem tudhatott. Mit? Azt, hogy Jézus maga is a kereszten végezte. Azt, hogy tudom: nem lehet világbékét csinálni, csak magánbékét. S nem botránkozom meg Istenben/Jézusban, ha útkészítői tálon találják levágott fejüket, ha keresztre kerülnek, ha csak börtönökön át tudnak az Úrnak utat készíteni, s az Úrról bizonyosságot tenni. Nem botránkozom meg benne. Aki ismeri az emberi történelmet, tudja, hogy ez a tényállás. Csak magánbékességre volt idáig lehetőség – akárki számára is. Idáig. De mindörökre is? Nem lehet ebbe belenyugodni. A tényállás vonatkozhatik az egész emberi múltira, de nem vonatkozhatik a jövőre. A cigánynak húznia kell, mert *Lesz még egyszer ünnep a világon; Majd ha elfárad a vész haragja, S a viszály elvérzik a csatákon.*

Ez a tényállás, s a remény a tényállás megváltozásában felvet számomra egy kérdést, amely, legalábbis számomra, húsba vágó és nagyon fonos. A kérdés pedig ez: **Jó dolog-e, hogy a keresztény vallások átvették az Ószövetség örökségét?** Válaszolok a kérdésre: Lehetetlen volt nekik át nem venniük, mert zsidó volt Jézus, zsidó volt a Tizenkettő, s e zsidók társaságába kerültek bele a megtérített pogányok is. Mindazonáltal hamar felmerült ezekben a pogányokból lett keresztényekben az a gondolat, hogy meg kellene szabadulniuk ettől a terhes örökségtől. *Markionnak* hívják azt a kisázsiai s a Fekete-tenger melléki Szinopé nevű városban született és pogány görögből lett keresztényt, aki elvetette az Ószövetség haragvó és igazságot tevő Istenét már a második század első felében, és Jézus működése után mindössze száz évvel. Az akkori keresztény közgondolkodás azonban más volt, mint Markioné. Saját apja, Szinopé püspöke, közösitette ki őt. Még jó, hogy nem égették el a máglyán, ami az eretnekeknek jár, ha egyszer majd hatalomra kerülnek a keresztények.

Ti, akik lassan egy évtizede hallgattok engem vasárnaponként, megfigyelhettétek, hogy nagyvonalúan átlépek a szentmise első olvasmányát, mely rendre az Ószövetséget hozza. Még a másodikat is, és rendre csak az evangéliumokról beszélek. Ezzel máris kései utódja volnék a 21. században a 2. századbeli Markionnak. Vállalom ezt a helyzetemet, és újra felvetem, hogy nem volna-e jobb, ha egyszer s mindenkorra megszabadulnánk attól, hogy az Ószövetség is az Isten ígéje. Azzal vetem fel, hogy bizonyos vagyok abban, hogy ezt a műveletet a keresztény vallások aligha fogják valaha is elvégezni. Aligha, mert kétezer esztendő hagyományát nemigen lehet kiiktatni a történelemből.

Mégis fel kell vetnem a kérdést, mert e hagyomány hatására rendre úgy gondolkodunk, ahogyan Jézus Istené nem gondolkodik. Nem rosszabb ez a hagyomány, mint más népek hagyománya. De mégis, az Ószövetség egy nép, a zsidó nép eredetmondója, nemzeti kultúrája, és Jézus előtti kultúrája. S Jézus azt mondta magáról, hogy *mindazok, akik őelőtte jöttek, tolvajok és rablók, és nem hallgattak rájuk a juhok. Én vagyok az ajtó. Aki ezen, rajtam keresztül jön be, az üdvözülni...* és talál *legelőre* (Jn 10,8-9). Hogyan tehetjük ezek után meg, hogy mindörökre megnyomorítjuk Jézus tanítását azzal, hogy egy Jézus előtti nép és kultúra szöveggyűjteménye után ugyanúgy odatesszük a liturgia szavát, mint Jézus szavai után: *Ez az Isten ígéje.*

Kisapap koromban volt egy társam, aki öt évvel járt fölöttem. Már növendékként bölcseleti és teológiai doktorátust szerzett. Nem volt akárcsi. Meg is örökíteném nevét: Gerencsér Pistának hívták. Nem szerzett szaktanári diplomát magának, gimnáziumainkban hittant tanított. Ha tán nem is gondolta, de Markion tanítványa volt ő már előttem. Egyszer mondta is nekem: Nem tanítom tovább az Ószövetséget, Benedek Elek Magyar mese- és mondavilágát fogom tanítani az iskolában. Megtette-e? Nem tudom. Hamar elsodorta előlem az élet. Már '48-ban kiment Amerikába, s ott folytatta piarista életét, 90 nyarán még találkoztam vele Buffalóban. Értitek a lázadását? Azt gondolta, hogy a magyar kultúra eredetmonda világa is ér annyit, mint a zsidó kultúráé. Lehet, hogy nem ér annyit, de valamennyit ér azért. Minden nép eredetmondája ér valamit. Mennyit? Hát annyit, amennyit érhet az, ami Jézus előtti. Tolvajok és rablók írták.

Egyik Bokor-beli testvérem, szintén tanár, biológia-szakos, Döry Pista mondta, hogy teljesen értelmetlen dolog a gyerekeknek történelmet tanítani az iskolában. A történelem arról számol be, hogy miként változtak a határok. Például a Kárpát-medencében határt húztak az utolsó másfélezer esztendőben az avarok. Messze Nyugatig, és túl Bécs táján is. Aztán leverte őket a német-római császár, s határát Keleten a Duna vonalánál húzta meg. Aztán következett honfoglalásunk, s a határt ismét Nyugatra toltuk a Lajta és a Fischa folyók közé. Aztán jöttek a törökök, és Mohács után három felé szakították határokkal az országot: hódoltságra, erdélyi fejedelemségre és a király országrészére. A felszabadító háborúk visszarendezték a határt a szentistvánira. S végül Trianonban tíz felé vagdoszták hazánkat. A nyertesek mindig hősookról beszéltek, sajátmagukról. A vesztesek mindig adót fizettek, mint háborús bűnösök. A nyertesek mindig pusztították a földet és népeiket. A vesztesek mindig pusztították a földet és népeiket. Ami Budán dicsőség volt, az Sztambulban, Moszkvában, Bécsben gyalázatnak minősült. Ami Sztambulban, Moszkvában, Bécsben dicsőség volt, az Budán minősült gyalázatnak. Más és más dicsőséget tanultak Buda meg a többi város iskoláiban a gyerekek. Ami azonos volt, az csak a föld és népek pusztulása, akárcsi is számított dicsőségnek vagy gyalázatnak itt vagy amott. Kérdem ezek után, hogy értitek-e már, amit Jézus mondott: Akik előttem jöttek, mind tolvajok és rablók?

Tessék egy palesztin, azaz filiszteus szemével olvasni az Ószövetséget, s benne Dávid dicsőséges harcait a filiszteusok ellen. Az ő szemükben az a gyalázat, maga. S ha magyar szemmel olvasom, akkor micsoda? Egy szomorú tény: ezt csinálják a királyok, az urak. Mit? Pusztítják a földet és a népeket. De hát csak ez van az Ószövetségben? Nemcsak ez. Még sokkal rosszabb is. Hálazsol-tárok, melyekben megköszönik Istennek, hogy az ő segítségével tudták pusztítani a filiszteusokat, meg az egyiptomiakat, mert tudvalevően Isten fojtotta bele őket a Vörös tengerbe, és mert megint csak tudvalevően örök szeretettel szerette népét, a zsidót. Akik Jézus előtt jöttek, mind tolvajok és rablók.

És igazán nincs más az Ószövetségben, csak Isten segítségével végrehajtott tömeggyilkosságok? De van, hiszen az Ószövetséget is Isten képére teremtett emberek írták, akik tudták Isten igéjét, hogy jókisfiúknak, jókislányoknak kell lennünk. Van benne ének a szerelemről (Énekek éneke), van benne Tíz parancsolat, van benne templomépítés, van benne istendicséret (Az Úr az én pásztorem, nem kell félnem). Van benne az a jó is, ami az emberben és annak bármilyen vallásában is megtalálható: az, hogy jóknak kell lennünk. De az egészet elborítja a határkiigazítás, a tömeggyilkosság, és az ehhez adott isteni segítség. Értitek-e Markiont és engem, akik azt mondjuk, hogy mindenképpen meg kell szabadulnunk az Ószövetségtől? És értetek-e engem, amikor mondom, hogy alighanem sohasem fogunk megszabadulni tőle? Miért? Mert hiába tudjuk, hogy jóknak kell lennünk, azért a hazánkat csak meg kell védenünk, és vissza kell szerezniünk, amit elraboltak tőlünk. Mert a románok a Tiszáig akarnak jönni, mi pedig nem hagyhatjuk, hogy Moldovában kipusztuljanak a csángók... mert a spanyol és a francia földnek sértetlennek kell maradnia, s a baszkok sohasem nyugodhatnak bele, hogy spanyolok és franciák tiporják a megszentelt baszk földet..., és mert a spanyol és a francia és a baszk Isten bizony azonosul az ő népével, miként a zsidók Istene is azonosul a zsidókkal. Még ha az egyházak vezetősége azonosulna is Markionnal, mi akkor is ragaszkodnánk a magunk magyar, román, spanyol, francia, baszk Istenéhez. Mindahány nemzet van a földkerekségen, mind azonosul a maga Istenével, amely azt mondja ellenségeinkre, hogy *üsd, vágd, nem apád*.

Mert nemcsak azok a tolvajok és rablók, akik Jézus előtt jöttek, hanem azok is tolvajok és rablók, akik Jézus után jöttek. A Jézus után nem más, mint a Jézus előtt. Nincs különbség előtt és után között. S ha van, az legfeljebb annyi, hogy a Jézus utániak már sokkal fejlettebb tolvajok és rablók. A múltik ma már úgy veszik el a nemzeti vagyont, hogy határt sem kell módosítaniok, határmódosítás nélkül is ki tudnak fosztani minket.

S mivel így van, ezért én vállalom, hogy Markion nyomába lépek, s azt mondom, hogy amíg van Ószövetség Jézus táborában, addig naponta tanuljuk az Írásból nemcsak azt, hogy légy jó, hanem azt is, hogy légy tolvaj és rabló és légy tömeggyilkos. Olyan kereszténységről álmodom, amelynek szentmiséiben van változatlanul három olvasmány. A harmadik az evangélium. Az első a vi-

lágirodalom, s benne mindaz, ami ráímel Jézus tanítására. Meg is van már az ideiglenes olvasó könyve. Hamvas Béla *Anthológia humana* című gyűjteménye, vagy pedig Sík Sándor és Juhász Vilmos könyve: *A Szeretet breviáriuma* című. Megtalálhatók benne a Jézus előtti és Jézus utáni világ jézusi hangjai. Azoké, akikre figyelünk kell. Mondják neveket, akinek írásait találok e két kötetben? Mondok: Hermész Triszmegiszthosz, Buddha, Lao-ce, Konfu-cse, Hérakleitosz, Platón, Szókratész, Marcus Auréliusz, s a Jézus utáni világ énekesei: Benedek és Ferenc, Erazmus és Mórusz Tamás, Pascal és Angelusz Sziléziusz, Tolsztoj és Dosztojevszkij, Böll és Grass... Vég nélkül sorolhatnám. Nagyon figyelnék a templomokban mise alatt, ha ezeknek az írásait hallhatnánk első olvasmányként.

S mi lenne a második olvasmány? Hát részletek Wass Albert A funtineli boszorkány című regényéből, Szabó Lőrinc Vang-An-Si-ja, Sinka Virág balladája, s mindaz, amit az évek hosszú során hallhattatok idézni tőlem. S ez lenne az egész világon? A magyar irodalom? Dehogyan is ez lenne. Minden nép tudja, hogy jónak kell lenni. Minden népnek vannak avatott tollú írói, akik nem csak ószövetségi gyilkos Istent tudnak dicsérni, hanem tudják Jézus Istenét is magasztalni, a jézusi szeretet Istenét is. Csodálatos kórus lenne ez. Lopkodnánk más népek harmadik olvasmányaiból, s betennénk a mi második olvasmányaink kötetébe.

S akármennyire is lehetetlennek gondolom, hogy leváltjuk az Ószövetséget, s a második olvasmányt, mégis elmondom és leírom ezt, mielőtt meghalok. Talán majd ha fejre áll a multik világa, elkövetkezik egy jobb kor, amely hajlandó lesz végre szóba állni azzal, hogy készítsük az Úr útját, és tudni fogja, hogy bizony nem készítjük az Utat addig, amíg hangozhatik a szentmisében az is, ami Jézus előtti, a tolvajok, a rablók és a tömeggyilkosok hangja. Amen.